

Το Πανεπιστήμιο Κύπρου ως ο ανώτατος θεσμός εκπαίδευσης και έρευνας

Κωνσταντίνος Δέλτας
Καθηγητής Γενετικής
Τμήμα Βιολογικών Επιστημών
Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τηλ: 99-442042

10 Μαρτίου 2005

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε πριν μερικά χρόνια ότι πρέπει να αναδυθεί σε ισχυρό και αξιόπιστο αντίποδα της πέραν του Ατλαντικού μεγάλης υπερδύναμης, σε διάφορους τομείς. Ένας από αυτούς τους τομείς που αποτελεί κλειδί στην ικανότητα να ηγείσαι αντί να ακολουθείς και να φέρεσαι, είναι η κτήση της γνώσης και η βιομηχανία παραγωγής νέας γνώσης. Εξ ορισμού, εδώ και εκατοντάδες χρόνια, ένα πολύ μεγάλο μέρος της νέας γνώσης πηγάζει από την έρευνα που διεξαγόταν και διεξάγεται στα διάφορα πανεπιστήμια και άλλα ερευνητικά κέντρα που τις περισσότερες φορές είτε συνεργάζονται στενά είτε εξαρτώνται από μεγάλα πανεπιστημιακά κατεστημένα. Ένας άλλος παράγοντας, καθοριστικός για την έρευνα στα πανεπιστήμια που πρέπει να αναφερθεί εδώ μολονότι δεν έχει δοθεί αφορμή αμφισβήτησης αλλά για ολοκλήρωση της τοποθέτησής μου, είναι η ελευθερία που πρέπει να χαρακτηρίζει τον ερευνητή στην επιλογή των ερευνητικών του στόχων, είτε πρόκειται για βασική είτε πρόκειται για εφαρμοσμένη ή βιομηχανική έρευνα.

Το πρώτο κυπριακό πανεπιστήμιο, το Πανεπιστήμιο Κύπρου, άργησε πολύ να δημιουργηθεί και να λειτουργήσει. Άργησε πολύ, όπως και να το δει κανείς, όποια δικαιολογητικά και αν παρουσιάσει. Χώρες πολύ φτωχότερες, με πολύ λιγότερες ευκαιρίες για έρευνα, με μεγάλα προβλήματα άμυνας και κοινωνικών δομών, είχαν το πανεπιστήμιό τους πολύ πριν από την Κύπρο. Η μόνη δικαιολογία που ίσως προβληθεί ήταν η διαχρονική και τώρα δι-αιωνική ύπαρξη του Κυπριακού προβλήματος. Αναρωτιέμαι αν αποτέλεσε ένα από τα κριτήρια για την εισδοχή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλαδή η λειτουργία ενός τουλάχιστον πανεπιστημιακού ιδρύματος. Για τους σκοπούς του παρόντος δοκιμίου θα αναφέρω απλά και σύντομα ότι το Πανεπιστήμιο είναι ένας από τους λίγους φορείς που θα βοηθήσει να παραμείνουν στη χώρα οι πιο ανήσυχοι πολίτες της για να συνεισφέρουν στην εκκόλαψη νέων επιστημόνων και ερευνητών που θα τάξουν ως στόχο στη ζωή τους την επίλυση προβλημάτων. Και δεν αντέχω να μπω στον πειρασμό να απαντήσω το ατυχές ερώτημα που πολλές φορές έχει τεθεί: Μα εμείς θα σώσουμε τον κόσμο; Έχουμε εμείς τα χρήματα και τη δυνατότητα να παράγουμε γνώση και να κατευθύνουμε την έρευνα; Άστε τους άλλους να την κάνουν και εμείς θα χρησιμοποιούμε τους καρπούς της έρευνας των άλλων.

Δηλαδή, να επιδιώξουμε μια παρασιτική συμβίωση δίπλα στους μεγάλους και ισχυρούς. Σίγουρα δεν μπορούν όλοι να εμπλακούν σε όλες τις μορφές και τα πεδία της έρευνας, όμως ας μη ξεχνούμε ότι οι σύγχρονες κοινωνίες που ενδιαφέρονται να βελτιώνονται συνεχώς και να λύνουν τα προβλήματά τους σε τομείς της υγείας, της γεωργίας, της βιομηχανίας κλπ, πρέπει εν πολλοίς να το κάνουν από μόνες τους. Κανείς εκεί έξω δεν είναι πια διατεθειμένος να έρθει να μας λύσει τα δικά μας προβλήματα υγείας, εκτός και αν τον αδροπληρώσουμε αλλά και πάλι υπάρχουν περιπτώσεις που μόνο η ευαισθησία των ανθρώπων που ζουν το πρόβλημα θα είναι η κινητήριος δύναμη για την ενασχόληση με το πρόβλημα και τη λύση του. Η λύση προβλημάτων απαιτεί διερεύνηση και έρευνα, απαιτεί σκέψη, απαιτεί μεράκι και απαιτεί χρήματα. Μέσα από ένα πανεπιστήμιο που ευνοεί και υποθάλλει έμπρακτα και δυναμικά την έρευνα ως το κατεξοχήν κριτήριο για την επιτυχία των καθηγητών του, θα αναδυθούν οι άνθρωποι που θα εγκύψουν στα προβλήματα και θα ενδιατρίψουν με σκοπό τη λύση τους ή την προώθηση της λύσης τους. Τα προζύμια στη διαδικασία αυτή το προσφέρουν οι νέοι φοιτητές που διψώντας για μάθηση και προσβλέποντας σε τρόπους για να συνεισφέρουν στο επιστημονικό και ερευνητικό γίγνεσθαι αυτού του κόσμου θα ενδιαφερθούν να εκπονήσουν ερευνητικές διατριβές είτε στα πλαίσια του διπλώματος Μάστερ είτε πολύ περισσότερο στα πλαίσια της διδακτορικής τους διατριβής.

Και φτάσαμε το 1992 να έχουμε επιτέλους το Πανεπιστήμιο Κύπρου, το οποίο σχεδόν 13 χρόνια μετά προσπαθεί ακόμη να δημιουργήσει την απαραίτητη ανθρώπινη και κτηριακή υποδομή για να μπορέσει το 2005 να δεχτεί τους πρώτους φοιτητές αρχιτεκτονικής, το 2006 τους πρώτους φοιτητές του Τμήματος Βιολογικών Επιστημών, μόλις τους τριτοετείς φοιτητές της πολύπαθης Πολυτεχνικής Σχολής, ενώ η Νομική σχολή ψάχνει για τα πρώτα μέλη ΔΕΠ. Ας μη μιλήσουμε για την Ιατρική Σχολή γιατί αποτελεί δυστυχώς μια πονεμένη ιστορία. Έχουν λεχθεί πολλά και είμαι σίγουρος θα λεχθούν και θα γραφούν άλλα τόσα πριν τελικά υλοποιηθεί αυτό που όλοι οι ειδικοί θεωρούν αναγκαιότητα. Το στέριωμα του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ακόμη πολύ μακριά και θα περίμενε κανείς ότι ειδικά με την είσοδό μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και έχοντας τα γνωστά προβλήματα με το καθεστώς των κατεχομένων, θα δινόταν ανεπιφύλακτα και σχεδόν στα τυφλά, κάθε προτεραιότητα για ολοκλήρωση του ενός και μοναδικού πανεπιστημίου που συνδυάζει όλα τα συστατικά της συνταγής για να είναι και να λειτουργεί ως πανεπιστήμιο.

Αντί αυτού όμως ακούμε ότι περικόπτεται ο προϋπολογισμός που τελικά ίσως δεν θα επηρεάσει άμεσα την έρευνα αλλά θα επηρεάσει προγραμματισμένες προσλήψεις ακαδημαϊκού και ίσως διοικητικού προσωπικού, και φυσικά την ανάπτυξη της πανεπιστημιούπολης (περικοπή 7 εκατομ. Λιρών). Αλλά τέτοιες περικοπές, όσο και αν δεν το δείχνουν άμεσα, θα επηρεάσουν καταλυτικά και την έρευνα, και όχι μόνον. Χωρίς τα απαραίτητα μέλη ΔΕΠ δεν προχωρούμε στη σωστή στελέχωση τμημάτων και επομένως δεν αναπτύσσουμε νέα προγράμματα, δεν προσλαμβάνουμε φοιτητές, οι οποίοι θα αναγκαστούν να πάνε στο εξωτερικό, και δεν επενδύουμε στο ανθρώπινο δυναμικό και στην έρευνα. Χωρίς τους απαραίτητους χώρους και την τεχνολογία επιτυγχάνουμε την ανάπτυξη ψευδοέρευνας που θα παραμένει πάντα ουραγός στην διεθνή επιστημονική και ερευνητική αρένα (υπάρχουν και οι εξαιρέσεις). Δεν μπορεί να υπάρχει καμιά απολύτως δικαιολογία για την επιφύλαξη και πολύ περισσότερο για την τροχοπέδη στην υποστήριξη της παραπέρα και συνεχούς ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Κύπρου. Η επένδυση στο θεσμό αυτό ήταν και παραμένει ίσως η καλύτερη δυνατή επένδυση του κάθε κράτους και ειδικά ενός κράτους που θέλει να πιστεύει ότι επάξια μπήκε στη μεγάλη Ευρωπαϊκή οικογένεια. Το Κοινωνικό Συμβόλαιο που προώθησε και πέτυχε το Πανεπιστήμιο Κύπρου με την Πολιτεία, είναι συμβόλαιο ιερό, μεταξύ δύο θεσμών, που είχε στόχο να θωρακίσει ακριβώς την ευαισθησία του ανώτατου

εκπαιδευτικού και ερευνητικού ιδρύματος της χώρας, ώστε απρόσκοπτα και χωρίς ανασφάλειες, να δυνηθεί να προγραμματίσει ορθολογικά την πορεία του στον ανταγωνισμό.

Με ποια κριτήρια και με ποια εχέγγυα αναμένουμε ότι θα καταστήσουμε την Κύπρο περιφερειακό εκπαιδευτικό κέντρο; Με ποια μέσα αναμένουμε ότι θα κερδίσουμε τη θέση που μας αξίζει στα διεθνή βήματα; Με ποιο τρόπο νομίζουμε ότι θα προωθήσουμε τον πολιτισμό μας και τις ιδέες μας έτσι ώστε να μας παίρνουν στα σοβαρά όταν μιλούμε με συναδέλφους στο εξωτερικό; Πρόσφατα ακούσαμε πάλι για τη Σχολή Δημόσιας Υγείας και Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Harvard που θα λειτουργήσει στην Κύπρο (συνολικό κόστος 17 εκατ. Λίρες) και για το Κυπριακό Ινστιτούτο. Για να είμαι συνεπής με τα πιο πάνω είμαι υποχρεωμένος να επαναλάβω ότι κάθε επένδυση στην έρευνα και στην εκπαίδευση είναι χρήσιμη και επιβεβλημένη. Όμως, όταν αυτή γίνεται ανταγωνιστική προς υφιστάμενους θεσμούς που ακόμη βρίσκονται στην αρχή της πορείας τους, και ειδικά όταν αυτή η παράλληλη επένδυση πλήττει καίρια την ανάπτυξη του μοναδικού πανεπιστημιακού θεσμού μας ενώ ίσως κινδυνεύουν δύο άλλα πανεπιστήμια που έχουν δημιουργηθεί και αναμένεται να ξεκινήσουν σύντομα (Τεχνικό Πανεπιστήμιο Κύπρου και Ανοικτό Πανεπιστήμιο), τότε πιστεύω ότι πρέπει να υπάρξει αντίδραση για διαφύλαξη του αυτονόητου.

Επιθυμώ να κλείσω αυτή την παρέμβαση λέγοντας ότι είμαι σίγουρος πως οι αρμόδιοι Υπουργοί και άλλοι στην κυβέρνηση δεν είναι ανώδυνα που πήραν αυτή την απόφαση. Εισηγούμαι όμως όπως οι προτεραιότητες διαμορφωθούν με διαφορετικό τρόπο και διαφορετικές ευαισθησίες. Ας γνωρίζουν οι αρμόδιοι ότι η πανεπιστημιακή κοινότητα, αλλά και προπαντός ολόκληρη η κυπριακή κοινότητα, θα είναι πάντα ευγνώμονες για κάθε ορθολογική επένδυση στην ανώτατη εκπαίδευση και στην έρευνα.